

ished, невидимый: integral, intrinsic, inherent, essential, inseparable, built-in, in-built та ін.). Часто такі еквіваленти або аналогії мають різне синтаксичне оточення, на пр.: несумісний – incompatible (with), incongruous (to / with), inconsistent (with), impersonal (with), gerundant (to), mutually exclusive, contradictory, interchangeable, несумісний (з життєм – пропоранення) – fatal, mortal, vital та ін.). Характерно, що префіксні пережладці еквіваленти частіше мають похідні деривати (improvable, improveable; improvable; improvable; improvable; inexactitude, inexact, inexactness), ніж суфіксальні (weightlessness, carelessness).

Вивчення аналогічної наведеної лексико-синтаксичної комбінації має велике значення в курсі професійної англійської мови, оскільки демонструє складності роботи пережладця (порівняти, наприклад, прикметник «непередбачений» по-різному переводитиметься в різних словосполученнях: непередбачений обставини (unforeseen circumstances), непередбачений випадок (unexpected), непередбачені витрати (incidental expenses). Таким чином, не маючи чіткого уявлення про важливість розв'язок у тих, хто вивчає англійську мову, мовного чуття і практичних пережладців аналогічних лексико-семантичних явищ.

Мужигтова Г.М.

КазНУ ім. аль-Фарабі, Казахстан

ЖЫРАУЛАР ПОЭЗИЯСЫНЫҢ ОРЫС АУДАРМАСЫНДАҒЫ КӨРКЕМДІК-ОБРАЗДЫЛЫҒЫ

Ғете поэзиялық шығармаларды аударулы үш түрге бөледі. Біріншісі — поэтикалық шығармалардың прозалық аудармасы. Мұның нәтижесінде оқырмандар басқа ел поэзиясының шыңдығымен өз түсініктерінде таныса алады. Екіншісі — аудармашылардың елдің болмыс-бітімінің сипатымен жеткізу мүмкіндігі. Олар басқа аялор рухын, басқа мәдениет рухын мейгерді, оны өз мәдениетінің рухына жеткізе алады. Аударманы үшінші жотары түрі — аударма мәтінінің түпнұсқамен барынша тепе-теңдікте жеткізу. Бұл пікірмен толыққанды келісуге болады. Біздің талдауымызда осы үш қажеттіліктің соңғысы аса қажет. Ал В.Белинский екі аудармаға поэтикалық аударманың өзіндік үшінші түрі көркем аударманы ұсынады. Ал оның екі бөлімдік құрылымында поэтикалық (еркін) аударма жасалса, көркем аудармада ешқандай қосып алуға, ешқандай өзгертуге жол берілмейді. Демек кемшіліктер болса, оларды да солай жеткізу қажет деп санайды. Поэзияда аудармашы ой мен сезім сипатталатын тілге ерекше мән беретінін ескерсек, көркем образды ойлау, салыстыру, теңеу, дыбыстық үндестік, ырғақ үйлесімділігі, тыянақты

тұжырым жасау тән. Сондықтан да аудармада ақынның ішкі сезімін, тұспалдаған астарлы ойын бере білу — шеберлік белгісі деп білеміз.

Поэтикалық шығармалардың образдар мен көркем сөздер, өлемі, терен, тұспалды ой ирмідері басқа поэзиялық тілде де өз мәнін, мағынасын жоғалтпатыны жөн. Асқан шеберлікпен жасалған поэзия аудармасы — бүтінгі әдебиет жетістігі ғана емес, кейінгі уақыттың үлгі тұтар құндылығы. Атақты ақын А.Ахматова: «Весь свет должен падать на орпигнал, а иначе переводчику нужно писать свои стихи» дейінін үлкен мән бар. Аудармашы ақынның жандүниесін терен ұғынып, поэзиясындағы бар көркемдік элементтерді, образдарды толығымен жеткізуге ұмтылуы өз алдына, шабыт шұақын, ой жарығын төте білуі тиіс. Шебер, жақсы жасалған аударма — қайта түлеген рухани құндылық, ел мәдениетінің мәуелі жемісі. Сондықтан да В.Левиктің аудармада адалдық пен жауапкершілік басты қасиет екенін айта келіп, «Әрбір дәлдік — аударманы қолға алған ақынның бірінші парызы» деп, оны ең құнды сипатты ретінде айтады. Мысалы, Доспамбеттің авторпортретін танытатын мына бір шумақтарына назар салайық.

Қазақша:

Айнала бұлақ басы мен,

Азарлының Стамбұлдан несі кем,

Азарлының Аймадет Ер Доспамбет асаның

Хан ұлына несі жоқ,

Би ұлынан несі кем!

Тәңірінің өзі берген күнінде

Хан ұлынан артық өді менің несібем!

Азарлыда аға болған ерлер көп өді,

Өйтседе алыса ат байлағаны жоқ өді! [6,32]

Орысша:

Быот родника недалеко от морских берегов.

Ни в чем не уступил Стамбулу Азов.

Доспамбет я неустрашимый

Из главного рода Аймадет.

Разве боней я, чем бия сын?

Разве славей я чем хана сын?

В дни, когда солнце мое в зените,

Был я сильнее, чем хана сын!

Много героев отважных в Азове есть,

Но только мой конь яблоки привалк ест! [7,35]

Өлеңдегі стилистикалық Елең жырдалық поэзия сипатында жазылған. Өлеңдегі стилистикалық бояу мол лексикалық пайдалана отырып, поэтикалықтың, тарихилықтың, эстетикалықтың, философиялықтың, динамикалықтың, сөйлеу тілін, эмоциялық-экспрессивтік бояуларын, бейнелеу-белгілеу жүйесін толыққанды жеткізе алмаған. Соны жұмақта түпнұсқасында «Өйтседе алыса ат байланғаны жоқ